

KOOSTE ELINTARVIKETEOLLISUUSAINEISTOJA KOSKEVAAN KYSELYYN TULLEISTA VASTAUKSISTA

Projektsuunnittelija Laika Nevalainen / Suomen maatalousmuseo Sarka
(laika.nevalainen@sarka.fi)

Kysely

Kyselyn laatijat ja levittäjät: TAKOn nelospoolin elintarviketeollisuustyöryhmä, johon silloin, kun kysely toteutettiin, kuuluivat Seinäjoen museot, Suomen maatalousmuseo Sarka, Turun museokeskus ja Työväenmuseo Werstas

Kyselyn levityskanava: Museoposti-sähköpostilista

Vastausaika: 6.2.–29.2.2020

Kyselyn avulla TAKOn nelospoolin elintarviketeollisuustyöryhmä halusi selvittää, mitä elintarviketeollisuuden aloja on tallennettu ja tullaan tallentamaan sekä mitä elintarviketeollisuuteen tai -tuotantoon liittyviä kokoelmia suomalaisissa museoissa on. Taustalla vaikutti se tilanne, jossa TAKO-verkostossa vain harva on ilmoittanut tallentavansa elintarviketeollisuutta. Kyselyllä haluttiin selvittää, onko todella niin, että vain muutamaa ruokateollisuuden osa-aluetta taltioitaan ja tallennetaan.

Elintarviketeollisuustyöryhmä hyödyntää kyselyn tuloksia jatkotyöskentelyssään. Lisäksi kyselyn tulokset antavat elintarviketeollisuuteen liittyvien näyttelyiden ja dokumentointien suunnittelijoille sekä kaikille aiheesta kiinnostuneille museolaisille yleiskäsityksen siitä, minkälaista elintarviketeollisuuteen liittyvää aineistoa suomalaisista museoista löytyy ja minkälaisia asioita on aikaisemmin dokumentoitu. Kyselyn tuloksia voivat hyödyntää myös esimerkiksi tutkijat, jotka tekevät elintarviketeollisuuteen liittyvää tutkimusta ja etsivät siihen liittyviä aineistoja.

Elintarviketeollisuus

Elintarviketeollisuudesta puhuttaessa on syytä mainita, että kyse on nimenomaan teollisuudesta erotuksena alkutuotannosta tai esimerkiksi kaupasta ja muista ruokapalveluista.

Elintarviketeollisuus jalostaa niin kotimaassa kuin ulkomailla alkutuotannossa tuotetuista raaka-aineista elintarvikkeiden raaka-aineita ja valmiita elintarvikkeita.

Elintarviketeollisuus ja esimerkiksi maatalous, jakelu, ruokakaupat sekä kuluttajat ovat osa samaa ruokaketjua tai ruokajärjestelmää, ja elintarviketeollisuutta tutkittaessa ei näitä toimijoita ja osa-alueita voi unohtaa. Tässä kyselyssä kuitenkin keskityttiin nimenomaan elintarviketeollisuutta koskeviin kokoelmiin ja tallentamiseen.

Kyselyn yhteydessä elintarviketeollisuuden käsitettä ei määritelty, joten vastaajat ovat voineet ymmärtää käsitteen myös eri tavalla.

Kysymykset

1. Onko museonne dokumentoinut tai onko suunnitelmisianne dokumentoida elintarviketeollisuutta? Kerro lyhyesti mitä, miten ja milloin.
2. Millaisia elintarviketuotantoon liittyviä kokoelmia museollanne on? (esim. pakkauksia, tuotantolaitteita, esitteitä, valokuvia tuotteista tai tuotannosta) Mitä aikakausia kokoelmat edustavat?
3. Onko museollanne ollut/tulossa elintarviketeollisuuteen liittyviä näyttelyitä? Mitä ja milloin?
4. Mitä elintarviketeollisuuden tuotteita, yrityksiä tai ilmiöitä pitäisi oman museosi vastuualueella tallentaa?

Vastaukset

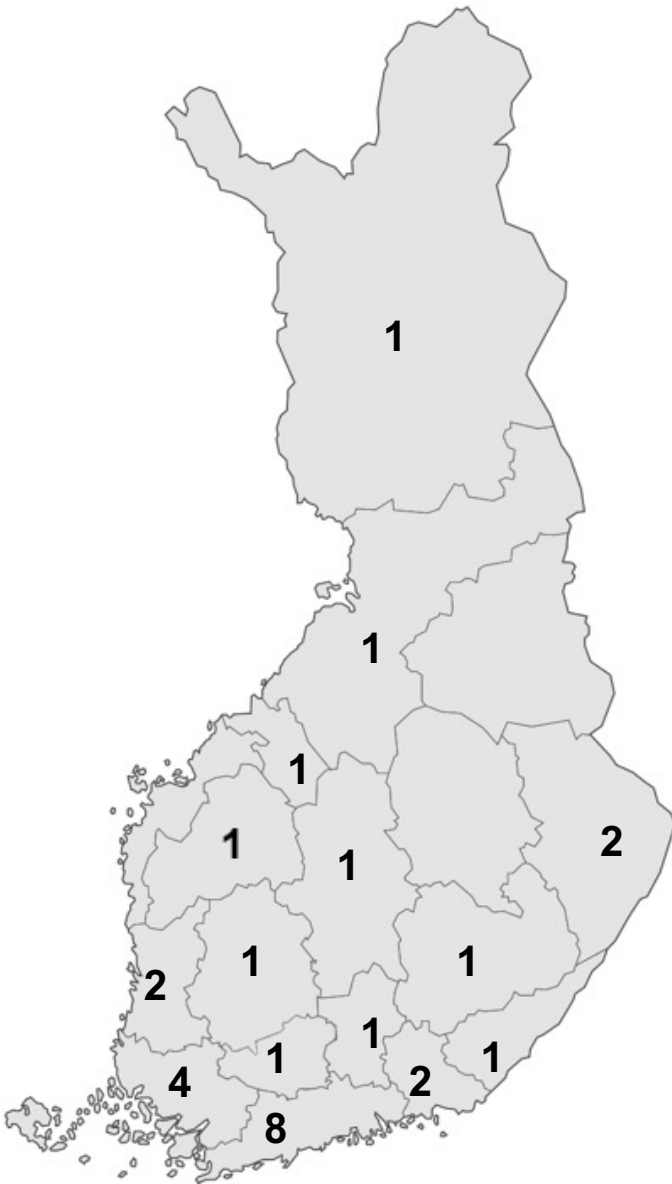
Vastauksia lähetettiin yhteensä 29:ltä museolta.¹ Vastausten alueellinen jakautuminen (pois lukien Kansallismuseo) on esitetty kartassa 1.

Alueellisista vastuumuseoista kyselyyn vastasi 13 museota: Keski-Suomen museo, K. H. Renlundin museo, Kymenlaakson museo, Lahden museoista Lahden historiallinen museo, Lappeenrannan museot, Museo- ja tiedekeskus Luupista Pohjois-Pohjanmaan museo, Joensuun museoista Pohjois-Karjalan museo, Porvoon museo, Satakunnan museo, Savonlinnan maakuntamuseo, Seinäjoen museot, Tornionlaakson museo ja Turun museokeskus.

Valtakunnallisista vastuumuseoista kyselyyn vastasi neljä museota: Suomen lasimuseo, Suomen maatalousmuseo Sarka, Työväenmuseo Werstas sekä Suomen valokuvataiteen museo.

Kyselyyn vastasivat myös: Espoon kaupunginmuseo, Haminan kaupunginmuseo, Helsingin yliopistomuseo, Heureka, Kankaanpään museo, Lottamuseo, Nurmeksen museo, Sagalundin museo, Suomen kansallismuseo, Tuusulan museo, Uudenkaupungin museo ja Vantaan kaupunginmuseo.

¹ Yhteensä vastauksia tuli 31, mutta Turun museokeskukselta tuli kaksi vastausta ja Satakunnan museosta tuli erillinen vastaus myös museoon kuuluvalta Rosenlew-museolta.

Kartta 1.

Kysymys 1: Onko museonne dokumentoinut tai onko suunnitelmisane dokumentoida elintarviketeollisuutta? Kerro lyhyesti mitä, miten ja milloin.

Toteutetut dokumentoinnit ja keruut

Taulukossa 1 on esitetty aikajärjestyksessä vastauksissa esiintuodut toteutetut elintarviketeollisuutta koskeneet dokumentoinnit ja keruut sekä se, minkälaisista aineistosta dokumentointien ja keruiden yhteydessä on tallennettu.

	Museo	Dokumentointi/keruu	Milloin	Minkälaista aineistoa kerätty	Muuta
1	Keski-Suomen museo	elintarvikepakkaukset	1970-luku, 2008	pakkauksia	henkilökunnan keskuudessa toteutettuja
2	Nurmeksen museo	Nurmeksen osuusmeijeri	Vuodesta 1984 lähtien	koneita ja laitteita, pakkauksia, esitteitä, valokuvia, av-aineistoa, kirjallisuutta	
3	Pohjois-Pohjanmaan museo	Merijallin karamellitehdas (1915–1996)	1996	valokuvia	
4	Turun museokeskus	Valion Turun meijeri	2003		
5	Kankaanpään kaupunginmuseo	elintarvikepakkaukset	5 vuoden välein vuodesta 2005	pakkauksia (henkilökunnan käyttämät tavallisimmat tuotteet)	
6	Turun museokeskus	Leaf Turku Kärämäen tehdas	2005–2006	eri tuotteiden tuotantoprosessit valokuvaamalla ja kuvailemalla sanallisesti	
7	Turun museokeskus	leipomodokumentointeja: Leipomo Salonen, Kosken leipomo, Citymarketin leipomo-myymä	2008, 2009		
8	Turun museokeskus	useita eri makeisia: Sisu-pastilli, Tupla, Mynthon, Lauantaipussi, Royal, Aakkoset, TV-sekoitus, Läkeröl Dents	2008–2014		
9	Työväenmuseo Werstas	Linkosuon leipomo	2009	videointi, kuvaus, haastattelu	osana <i>Leipä Tampereella</i> -dokumentointia yhdessä Vapriikin kanssa, osa yhteispohjoismaista <i>Norsam: Bröd i Norden</i> -hanketta
10	Kansallismuseo	Suur-Savon leipomo ja Avikaisen leipomo	2009–2010	valokuvia, haastatteluita, esineitä, havainnointi	osa <i>Leipä Suomessa</i> -dokumentointiprojektia
11	Satakunnan Museo	Porin oluttehdas	vuosien varrella useita kertoja, viimeksi tehtaan lopettaessa 2010 tienoilla	valokuvia, pulloja, etikettejä, tarjottimia, mainostuotteita ym.	
12	Tornionlaakson museo	Lapin Kullan Tornion tehdas (tehtaan lopettaessa)	2010	valokuvaus, videointi, haastatteluita, esineitä, arkisto- ja painotuotemateriaalia	
13	Kankaanpään kaupunginmuseo	Kankaanpäässä oleva lihanjalostusteollisuus	2011	haastatteluja, historian selvitys	

	Museo	Dokumentointi/keruu	Milloin	Minkäläistä aineistoa kerätty	Muuta
14	Vantaan kaupunginmuseo	Samsara-leipomo ja verkkokauppa	2011	haastatteluja, havainnointikertomuksia, valokuvia	osa TAKO-projektia <i>Vantaa pääkaupunkiseudun ruuantuottajana</i>
15	Satakunnan Museo	pienpanimotoiminta, pienpanimo Beer Hunter's Porissa	2012	valokuvia, haastatteluja	
16	Työväenmuseo Werstas	Tampereen kehitysmaakauppa ry:n kahvipaahtimotoiminta	2015	valokuvaus, videointi, haastattelu	osa <i>Work with Sounds</i> -hanketta
17	Seinäjoen museot	Eteläpohjalaisen lihateollisuuden tallennus: Atria ja Ilmajoen makkaramestarit	2015	haastattelut, valokuvat, videot, pakkauksia (Atria)	toteutettu TAKO-projektina
18	Pohjois-Pohjanmaan museo	Antellin leipomo (1880–2018)	2018	valokuvia, videoita	samalla saatu kokoelmiin Antellin itsensä tekemiä työntekijöiden haastatteluja ja filmejä
19	Vantaan kaupunginmuseo	elintarviketeollisuudesta kertynyt hävikki	2019		epäsuorasti <i>Yhteinen pöytä</i> -dokumentoinnin yhteydessä
20	Kansallismuseo	uusia pakkauksia ja pakkausmateriaaleja, kuten Jospakin elintarvikepakkauksia	2019	pakkauksia	osana laajempaa muoviin liittyvää projektia
21	Espoon kaupunginmuseo	espoolainen pienpanimotoiminta, pääkohde Fat Lizard -panimo	2019–2020	valokuvia, haastattelu, esinelahjoituksia; muiden espoolaisten pienpanimoiden oluttölkkit ja -pullot	
22	Suomen maatalousmuseo Sarka	<i>Maaseudun elintarviketeollisuus</i> : useita yrityksiä, joista suurin osa maatilayrityksiä, pääosa Varsinais-Suomesta	2020	haastattelut, valo- ja videokuvaus, havainnointi	yhdessä Turun yliopiston Kansatieteen oppiaineen kanssa
23	Rosenlew-museo (Satakunnan museo)	Porin hiivatehdas		2 haastattelua	

Taulukko 1.

Suunnitelmassa olevat dokumentoinnit ja keruut

Vain Tornionlaakson museo, Seinäjoen museot ja Kansallismuseo ilmoittivat tarkemmista suunnitelmista dokumentoida elintarviketeollisuutta. Tornionlaakson museolla dokumentoidaan

tämän vuoden aikana paikallisia alan yrityksiä, Polaricaa ja Aromtechiä. Tulevaisuudessa dokumentoidaan mahdollisesti Tornion Panimoa. Kansallismuseon suunnitelmissa on lähivuosina tallentaa uusiin kasvipohjaisiin ruoka-aineisiin ja ruokainnovaatioihin liittyen esimerkiksi valmisruokapakkauksia ja puolivalmistepakkauksia. Seinäjoen museoilla laaditaan elintarviketeollisuuden tutkimussuunnitelma vuoden 2020 aikana.

Kysymys 2: Millaisia elintarviketuotantoon liittyviä kokoelmia museollanne on? (esim. pakkauksia, tuotantolaitteita, esitteitä, valokuvia tuotteista tai tuotannosta) Mitä aikakausia kokoelmat edustavat?

Eniten museoilla on kokoelmissaan elintarviketuotantoon liittyviä pakkauksia (25 museota) ja valokuvia (24 museota). Tuotantolaitteita ja muita esineitä kuin pakkauksia on 15 museon kokoelmissa ja erilaisia painotuotteita ja/tai muuta arkistomateriaalia 12 museossa.

Pakkaukset

Elintarviketuotantoon liittyviä pakkauksia on 25 museon kokoelmissa. Taulukossa 2 on listattu vastauksissa esiin nousseita elintarvikealoja ja minkä museoiden kokoelmissa kyseisen alan pakkauksia on. Yhdeksän museon kokoelmista löytyy lisäksi vaihtelevia määriä elintarvikepakkauskas, joiden tuotannonalaa/aloja ei vastauksissa määritetty. Kuten taulukosta 2 näkyy, eniten pakkauksia on juoma-, säilyke- sekä makeis- ja keksiteollisuudesta.

Ymmärrettävästi museoiden kokoelmissa oli yleisimmin paikallisten elintarviketeollisuuden toimijoiden pakkauksia. Ainakin Satakunnan museossa, Seinäjoen museoissa ja Keski-Suomen museossa elintarvikepakkauskas on tallennettu kokoelmiin henkilökunnan keskuudessa toteutetuilla keruilla eli on tallennettu pakkauksia, joita henkilökunnan jäsenet ovat tuoneet kotoaan.

Yleisesti ottaen kokoelmat edustavat ajallisesti 1900-lukua ja 2000-luvun alkua. Vanhimpia pakkauksia ovat juomapullot 1800-luvun lopulta (Savonlinnan maakuntamuseo) ja makeispakkaukset 1800-luvulta (Kansallismuseo). 1900-luvun alkupuoliskon pakkauksia on joidenkin museoiden kokoelmissa, mutta ajallisesti kokoelmissa painottuvat 1900-luvun jälkipuoliskon vuosikymmenet sekä 2000-luvun alku.

juoma- ja panimoteollisuus	Suomen lasimuseo, Sagalundin museo, Savonlinnan maakuntamuseo, Seinäjoen museot, Uudenkaupungin museo, Tornionlaakson museo, Pohjois-Karjalan museo, Turun museokeskus, Lappeenrannan museot (yht. 9)
säilyketeollisuus	Suomen lasimuseo, Sagalundin museo, Savonlinnan maakuntamuseo, Uudenkaupungin museo, Pohjois-Karjalan museo, Lahden historiallinen museo, Turun museokeskus, Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot (yht. 9)
makeis- ja keksiteollisuus	Pohjois-Pohjanmaan museo, Sagalundin museo, Vantaan kaupunginmuseo, Savonlinnan maakuntamuseo, Seinäjoen museot, Uudenkaupungin museo, Satakunnan museo, Keski-Suomen museo, Kansallismuseo, Turun museokeskus (yht. 10)
leipomot	Pohjois-Pohjanmaan museo, Keski-Suomen museo, Seinäjoen museot (yht. 3)
myllyt	Turun museokeskus, Työväenmuseo Werstas (yht. 2)
kahvipaahtimot	Pohjois-Pohjanmaan museo, Savonlinnan maakuntamuseo, Työväenmuseo Werstas (yht. 3)
valmisruokateollisuus	Vantaan kaupunginmuseo
meijerit ja maitotuotteet	Nurmeksen museo, Helsingin yliopistomuseo, Pohjois-Karjalan museo, Lahden historiallinen museo, Turun museokeskus, Työväenmuseo Werstas, Seinäjoen museot (yht. 7)
margariiniteollisuus, kasviöljyt	Lahden historiallinen museo, Turun museokeskus, Työväenmuseo Werstas (yht. 3)
hiivateollisuus	Rosenlew-museo
vauvanruokateollisuus	Turun museokeskus
sokeriteollisuus	Turun museokeskus
lihateollisuus	Seinäjoen museot, Pohjois-Karjalan museo, Työväenmuseo Werstas (yht. 3)

Taulukko 2.²

Vastausten perusteella laajemmin pakkauksia on ainakin Satakunnan museon, Keski-Suomen museon, Lahden historiallisen museon, Työväenmuseo Werstaan sekä Turun museokeskuksen kokoelmissa.

- Satakunnan museolla on henkilökunnan suorittamien keruiden (1980–1990-lukujen vaihde) lisäksi kokoelmissaan mm. useita satoja makeisrasioita, pääosa arviolta 1950-luvulta 1990-luvulle.
- Keski-Suomen museon kokoelmissa on elintarvikepakkauksia noin 2 500 kappaletta. Vanhimmat pakkaukset ovat 1900-luvun alusta. Pakkauksia on saatu sekä lahjoittajilta (1980-luvulta 2000-luvulle) että kerätty henkilökunnan keskuudessa (1970-luku, 2008). Kokoelmiin kuuluu mm. Leipomo Ruth Oy:n sekä Oy Panda Ab:n pakkauksia.
- Lahden historiallisen museon kokoelmiin kuuluu monen eri elintarvikealan yrityksen pakkauksia ja pakkausten etikettejä, esim.: Lahden Vientikerma Oy,

² Taulukossa käytetty jaottelu erilaisiin elintarvikkeisiin ei noudata mitään virallista luokitusta, vaan taulukkoon on listattu vastauksissa mainittuja aloja ja elintarvikkeita.

Ravintovalmistetehtas Kesti, S.W. Paasivaara-Yhtymä Oy, Paasivaara Oy, Orkla Foods Finland, Van den Bergh Foods ja Felix Abba Oy. Lisäksi kokoelmissa on Enso Gutzeit-Oy:n valmistamia elintarvikepakkauksia.

- Turun museokeskuksen kokoelmiin kuuluu runsaasti erityyppisiä elintarvikkeiden pakkauksia 1900–2010-luvuilta. Pakkauksia on mm. seuraavilta yrityksiltä: Hellas Oy, Ipnos Oy, Leaf, Cloetta, Jalostaja, Raisio yhtymä, Suomen Sokeri, Tetra Pak, Rymättylän säilyke oy, Valio Oy, Rexam (rajuustopurkkeja), Karamelli-suklaa ja marmelaatitehtas A. M. Merikanto, Merijal, Rettig, Auran panimo, Kontio &Kontio, OTK, Maito-Aura ja paikalliset osuusmeijerit, Marke, ja Marli. Lisäksi elintarviketuotantoon liittyviä etikettejä sisältyy Turun kivipainon sekä Turun Offset-painon kokoelmiin.
- Työväenmuseo Werstaan kokoelmiin kuuluu OTK:n erilaisten elintarvikealan tuotantolaitosten (esim. margariinitehtas, kahvinpaahtimo, myllyt, lihatehtaat) tuotepakkauksia.

Tuotantolaitteet ja esineet

Elintarviketeollisuuteen liittyviä tuotantolaitteita ja muita esineitä kuin pakkauksia on 15 museon kokoelmissa. Taulukossa 3 on listattu vastauksissa esiin nousseita teollisuuden aloja ja minkä museoiden kokoelmissa kyseisen alan tuotantolaitteita ja esineitä on.

juoma- ja panimoteollisuus	Porvoon museo, Sagalundin museo, Lappeenrannan museot, Tornionlaakson museo (yht. 4)
säilyketeollisuus	Lappeenrannan museot
makeis- ja keksiteollisuus	Pohjois-Pohjanmaan museo, Lappeenrannan museot, Turun museokeskus (yht. 3)
leipomot	Pohjois-Pohjanmaan museo, Lottamuseo, Savonlinnan maakuntamuseo, Satakunnan museo, Haminan kaupunginmuseo, Seinäjoen museot (yht. 6)
myllyt	Lappeenrannan museot, Nurmeksen museot (yht. 2)
meijerit ja maitotuotteet	Lappeenrannan museot
hiivateollisuus	Rosenlew-museo
teurastamot	Helsingin yliopistomuseo, Satakunnan museo (yht. 2)

Taulukko 3.

Lisäksi Helsingin yliopistomuseossa on maidon- ja lihantarkastukseen liittyvää erilaista esineistöä.

Tuotantolaitteita ja -koneita on Sagalundin museon (virvoitusjuomateollisuus), Nurmeksen museon (meijeri, 1950–1960-luku), Tornionlaakson (panimoteollisuus), Rosenlew-museon (hiivatehtas, 1960–1970-luku) ja Turun museokeskuksen (makeisteollisuus) kokoelmissa.

Valokuvat

Elintarviketeollisuuteen liittyviä valokuvia on 24 museon kokoelmissa. Taulukossa 4 on listattu vastauksissa esiin nousseita teollisuuden aloja ja minkä museoiden kokoelmissa kyseiseen alaan

liittyviä valokuvia on. Neljän museon kokoelmista löytyy lisäksi vaihtelevia määriä aiheeseen liittyviä valokuvia, joiden tuotannonalaa/aloja ei vastauksissa määritelty.

Ajallisesti valokuvia on lähes koko 1900-luvulta. 1960- ja 1970-luvut mainitaan vastauksissa useimmiten, mutta useissa museoissa on kuvia myös esimerkiksi 1920- ja 1930-luvuilta.

juoma- ja panimoteollisuus	Sagalundin museo, Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Valokuvataiteen museo, Tornionlaakson museo, Keski-Suomen museo, Turun museokeskus (yht. 7)
säilyketeollisuus	Sagalundin museo, Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Uudenkaupungin museo, Turun museokeskus (yht. 5)
makeis- ja keksiteollisuus	Sagalundin museo, Lappeenrannan museot, Uudenkaupungin museo, Keski-Suomen museo, Turun museokeskus, Turun museokeskus, Työväenmuseo Werstas (yht. 7)
leipomot	Kymenlaakson museo, Pohjois-Pohjanmaan museot, Lottamuseo, Espoon kaupunginmuseo, Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Satakunnan museo, Valokuvataiteen museo, Keski-Suomen museo, Pohjois-Karjalan museo (yht. 10)
myllyt	Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Haminan kaupunginmuseo, Turun museokeskus (yht. 4)
meijerit ja maitotuotteet	Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Uudenkaupungin museo, Nurmeksen museo, Suomen maatalousmuseo Sarka, Pohjois-Karjalan museo, Turun museokeskus (yht. 7)
hiivateollisuus	Rosenlew-museo
sokeriteollisuus	Kymenlaakson museo, Turun museokeskus (yht. 2)
margariiniteollisuus	Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Keski-Suomen museo, Turun museokeskus (yht. 4)
kahvipaahtimot	Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot (yht. 2)
lihateollisuus	Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot, Kankaanpään kaupunginmuseo, Helsingin yliopistomuseo, Satakunnan museo, Valokuvataiteen museo, Pohjois-Karjalan museo, Seinäjoen museot (yht. 8)
makaronitehtaat	Työväenmuseo Werstas, Lappeenrannan museot (yht. 2)

Taulukko 4.

Vastausten perusteella laajemmin elintarviketeollisuuteen liittyviä valokuvia on ainakin Kymenlaakson museon, Työväenmuseo Werstaan, Lappeenrannan museoiden, Turun museokeskuksen, Valokuvataiteen museon, Tornionlaakson museon sekä Keski-Suomen museon kokoelmissa.

- Kymenlaakson museon kokoelmissa on valokuvia erityisesti sokeriteollisuudesta (Suomen Sokeri Oy, Xyrofin, Danisco) ja leipomoista (Kymenlaakson osuusliike,

Kuusankosken osuusliike, Osuusliike Kymenmaa) erityisesti 1920–1930-luvuilta ja toisaalta 1980-luvulta.

- Työväenmuseo Werstaan kokoelmiin kuuluu valokuvia OTK:n erilaisista elintarvikealan tuotantolaitoksista (esim. margariinitehdas, kahvinpaahtimo, myllyt, lihatehtaat), osuuskauppojen leipomoista sekä Elannon ja Voiman erilaisista tuotantolaitoksista. OTK:n kokoelmassa kuvia on erityisesti 1950–1970-luvuilta.
- Lappeenrannan museoiden kokoelmissa on valokuvia mm. Chymoksen tehtaasta (makeiset, hillot, mehut), alueen panimoista ja virvoitusjuomatehtaista, meijereistä, leipomoista ja myllyistä sekä mm. Viipurin makaronitehtaasta, margariinitehtaasta, kahvipaahtimoista, ja lihajalostamoista.
- Valokuvataiteen museon kokoelmissa elintarviketeollisuuteen ja elintarvikkeisiin liittyviä kuvia on erityisesti 1) Kulutusosuuskuntien keskusliiton laajassa kokoelmassa (tehdas-, tuote- ja myymäläkuvia) ja 2) valokuvaajasuku Pietisen laajassa kokoelmassa, johon kuuluu mm. mainos- ja tuotekuvia (vahvin painotus 1950–1970-luvuissa).
- Tornionlaakson museon kokoelmissa on paljon Lapin Kultaan ja sen edeltäjään Tornion Portteri ja Oluttehtaaseen liittyvää kuvamateriaalia myös videokuvaa (pääosa painottuu 1970-luvun jälkeiseen materiaaliin, vanhimmat 1900-luvun alusta).
- Keski-Suomen museon kokoelmissa on valokuvia Leipäteollisuus Oy:sta (1941–1959), Jyvä-Hyvä Oy:sta (1980–1999), alueen panimoteollisuudesta (1900-luvun alusta eteenpäin), SOK:n margariini- ja makeistehtaalta (1920-luvulta eteenpäin) sekä Jyväskylän Harju Oy:n leipomosta.
- Turun museokeskuksen kokoelmiin kuuluu valokuvia tuotteista ja tuotannosta mm. seuraavista yrityksistä Hellas Oy, Ipnos Oy, Leaf, Cloetta, Jalostaja, Raisio yhtymä, Suomen Sokeri, Tetra Pak, Rymättylän säilyke oy, Valio oy, Rexam (raejuustopurkkeja), Karamelli-suklaa ja marmelaatitehdas A. M. Merikanto, Merijal, Rettig, Auran panimo (ajanjakso 1900-2010-luvulle).

Painotuotteet ja muu arkistomateriaali

Elintarviketeollisuuteen liittyviä erilaisia painotuotteita (esitteet, mainokset, julisteet, lehdet jne.) ja muuta arkistomateriaalia on 11 museon kokoelmissa. Taulukossa 5 on listattu vastauksissa esiin nousseita teollisuuden aloja ja minkä museoiden kokoelmissa kyseisen alan painotuotteita on.

Lisäksi kuuden museon kokoelmissa on muuta elintarviketeollisuuteen liittyvää arkistoaineistoa kuten tilikirjoja, kirjallisuutta tai asiapapereita (Tornionlaakson museo, Keski-Suomen museo, Rosenlew-museo, Lottamuseo, Espoon kaupunginmuseo, Seinäjoen museot).

Teollisuuden ala	Museo	Materiaali
juoma- ja panimoteollisuus	Tornionlaakson museo, Pohjois-Karjalan museo	esitteitä
säilyketeollisuus	Työväenmuseum Werstas	mainoksia, julisteita, pienpainatteita
makeis- ja keksiteollisuus	Keski-Suomen museo	pienpainatteet
leipomot	Keski-Suomen museo	pienpainatteet
myllyt	Työväenmuseum Werstas	mainoksia, julisteita, pienpainatteita
meijerit ja maitotuotteet	Työväenmuseum Werstas, Nurmeksen museo, Helsingin yliopistomuseo, Pohjois-Karjalan museo	mainoksia, julisteita, esitteitä ja muita pienpainatteita
margariiniteollisuus	Työväenmuseum Werstas	mainoksia, julisteita, pienpainatteita
kahvipaahittimet	Työväenmuseum Werstas	mainoksia, julisteita, pienpainatteita
lihateollisuus	Työväenmuseum Werstas, Kankaanpään museo, Pohjois-Karjalan museo	mainoksia, julisteita, esitteitä ja muita pienpainatteita
makaronitehtaat	Työväenmuseum Werstas	mainoksia, julisteita, pienpainatteita

Taulukko 5. Lisäksi Lahden Julistemuseon kokoelmissa on elintarvikkeisiin liittyviä julisteita.

Kysymys 3: Onko museollanne ollut/tulossa elintarviketeollisuuteen liittyviä näyttelyitä? Mitä ja milloin?

Menneet näyttelyt

Vastauksissa ilmoitetut, elintarviketeollisuuteen liittyvät menneet näyttelyt on listattu aikajärjestyksessä taulukossa 6.

Lisäksi seitsemässä museossa (Sagalundin museo, Satakunnan museo, Tornionlaakson museo, Keski-Suomen museo, Pohjois-Karjalan museo, Rosenlew-museo, Seinäjoen museot) käsitellään nykyisissä perusnäyttelyissä jollain tavalla elintarviketeollisuutta, elintarvikkeita tai esillä on elintarviketeollisuuteen liittyviä esineitä.

Museo	Milloin	Näyttely/käsittely aihe
Satakunnan museo	1998	alkoholikulttuuri
Tornionlaakson museo	1999	<i>Lapin Kulta 125 vuotta</i>
Turun museokeskus	4.11.2004–13.3.2005	<i>Sisua, siloa ja sinappia</i> , esitteli tunnettuja turkulaisia tuotemerkkejä
Rosenlew-museo (Satakunnan museo)	2010	<i>Port – viini Portugalista</i>
Heureka	2011	<i>Syödään yhdessä</i> (Bon appétit)
Satakunnan museo	2013	Porin oluttehdas
Pohjois-Pohjanmaan museo	21.10.2015–10.1.2016	<i>Imelä ku kompiainen – Merijalin perustamisesta 100 vuotta</i> Pienoisnäyttely
K. H. Renlundin museo	2016	<i>Syömään</i> (ITE- ja nykyaiteeseen painottuva)
Seinäjoen museot	1.-31.1.2016	<i>Ihan oli eri makkarat Helsingissä</i> (Pienoisnäyttely eteläpohjalaisiin elintarvikkeisiin liittyvistä muistoista)
Valokuvataiteen museo	8.11.2016–26.2.2017	<i>Yhteistyötä! – Kuvia Kulutusosuuskuntien Keskusliiton kokoelmasta</i>
Valokuvataiteen museo	3.2.–29.4.2017	Poliittisen valokuvan festivaali 2017 ”Ruoka”
Valokuvataiteen museo	2.3.–10.5.2017	<i>Unelmien jääkaappi – ruoka Pietisten mainoskuviissa</i>
Helsingin yliopistomuseo yhdessä elintarviketieteiden osaston kanssa (näyttely sijaitsee Viikissä)	pieni pysyvä näyttely, avattu 2018	<i>Ruuan puutteesta yltäkylläisyyteen</i>
Suomen maatalousmuseo Sarka	26.1.–22.12.2019	<i>Matka maidon historiaan</i>
Suomen maatalousmuseo Sarka	17.9.2019–1.3.2020	<i>Kotimaista, kotimaasta</i> (käsittelee laajemmin ruoan alkuperää ja kotimaisuutta)
Suomen maatalousmuseo Sarka	6.3.–16.8.2020	<i>Kaura!</i> (käsittelee laajemmin kauran tuotantoa ja kulutusta)
Nurmeksen museo	Pysyvä näyttely	meijerinäyttely Ikolan museoalueella, auki kesäisin

Taulukko 6.

Tulevat näyttelyt

Seitsemässä museossa elintarviketeollisuutta käsitellään tai sivutaan myös tulevaisuuden näyttelyissä. Lottamuseon, Kankaanpään kaupunginmuseon sekä Seinäjoen museoiden tuleviin uusiin perusnäyttelyihin on tulossa aiheesta. Vuonna 2020 avautuu Heurekaan elintarvikeyritysten kanssa yhteistyössä toteutettu *Pelloilta pöytään* -näyttely ja Tornionlaakson museossa näyttely pohjoisten marjoista. Suomen maatalousmuseo Sarkaan on vuonna 2021 tulossa elintarviketeollisuuden historiaan keskittyvä näyttely ja Saran Ruokamuseon vaihtuvissa ruoka-aiheisissa vähintään sivutaan elintarviketeollisuutta jatkossakin.

Kysymys 4: Mitä elintarviketeollisuuden tuotteita, yrityksiä tai ilmiöitä pitäisi oman museosi vastualueella tallentaa?

Vastaukset koottu taulukkoon 7.

Porvoon museo	Makeisteollisuus (mm. Brunberg Oy, Makulaku Lakritsa, Pieni Suklaatehdas ja PetriS Chocolate Room)
Kymenlaakson museo	Kouvolan Lakritsi Oy, Kaslink
Pohjois-Pohjanmaan museo	oman alueen tuotteet kuten esim. Fabriikkijäätelöpakkaukset
Sagalundin museo	Kemiön mylly
Lottamuseo	joukkoruokailuun liittyvät yritykset
Vantaan kaupunginmuseo	Fazer, Forsman-tee
Työväenmuseo Werstas	kehitysyhteistyötä tai kestäväää kehitystä tukevat yritykset
Savonlinnan maakuntamuseo	Puruveden muikku, savonlinalainen lörtsy
Uudenkaupungin museo	kalanjalostustoiminta
Nurmeksen museo	maitotuotteita, leipomo- ja kalateollisuus
Kankaanpään kaupunginmuseo	lihanjalostusteollisuus/palvaus
Suomen maatalousmuseo Sarka	maatilojen oma elintarvikejalostus
Satakunnan museo	Honkajoki Oy, Apetit
Tornionlaakson museo	Tornion panimo, Aromtech, Polarica; tuotteiden rajakauppa
Pohjois-Karjalan museo	Valion meijeri Joensuussa, pienpanimot, paikalliset pienleipomot
K. H. Renlundin museo	oman alueen meijeri- ja maidonjalostustuotanto, lihanjalostukseen keskittyvät yritykset (Pouttu), Finnspring sekä lähialueen pientuottajat (leipomot, pienpanimot ym.)
Turun museokeskus	Jalostaja ja Marli, ylipäänsä elintarviketeollisuus Varsinais-Suomen alueella
Seinäjoen museot	Liha- ja valmisruokateollisuus: Atria, Ilmajoen makkaramestarit, Laidun Hereford. Juomateollisuus: Altia, Kyrö Distillery, Mallaskosken panimo, Pramia. Meijeriteollisuus: Valio, Juustoportti Viljavan siilot Koko ruokaketju pellolta pöytään Eläintenruokateollisuus, rehu tuotanto

Taulukko 7.

Satakunnan museon vastauksessa todettiin, että maakunnan museoiden kesken on pohdittu ”yhteistyötä elintarviketuotannon tallentamisessa, mutta mitään ei ole tehty, resurssipula tietysti vaivaa eikä aihealue kuulu valtakunnallisiin vastualueisiimme.”

Kymenlaakson museon vastauksessa nostettiin esiin kysymys, jota on pohdittu myös Elintarviketeollisuustyöryhmän keskusteluissa: kenen tallentamisvastuulle kuuluu merikalastus ja siihen liittyvä jalostustoiminta. Neljännen kysymyksen vastauksissa Uudenkaupunginmuseo sekä Nurmeksen museo totesivat, että kyseisten museoiden vastualueella tulisi tallentaa kalanjalostustoimintaa.